Ytre Hvaler
nasjonalparkstyre

Postadresse
Postboks 325
1502 MOSS

Besøksadresse
Skjærgårdens Hus
Vadbenken 8
1680 Skjærhalden

Kontakt
Sentralbord: +47 69 24 70 00
Direkte: +47 69247024
OVADMMAILADRESSE
fmosmoo@statsforvalteren.no
https://www.nasjonalparkstyre.no/ytre-hvaler

NMBU
PB 5003
1432 ÅS

Saksbehandler Monika Olsen **Vår ref.** 2022/14896-2 432.4 **Deres ref.** **Dato** 04.07.2022

Tillatelse til innsamling av sopp og jordprøver i Ytre Hvaler nasjonalpark 2022-2024 - Asmaløy - nord for Skipstadkilen - innsamling av sopp og jordprøver - NMBU

Søknad datert 09.05.22 ble behandlet i Ytre Hvaler nasjonalparkstyre 01.07.2022.

Saksfremlegg til nasjonalparkstyret
Sak 2022-21 Tillatelse til innsamling av sopp og jordprøver i Ytre Hvaler nasjonalpark 2022-2024 - Asmaløy - nord for Skipstadkilen - innsamling av sopp og jordprøver - NMBU

Nasjonalparkstyrets vedtak
Nasjonalparkstyret gir Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) dispensasjon til innsamling av et begrenset antall sopper og jordprøver i Ytre Hvaler nasjonalpark som omsøkt. Vilkår for tillatelsen:
• Det skal ikke samles inn flere sopper eller jordprøver enn det som er nødvendig for undersøkelsen
• Kjente, truede arter skal ikke samles inn
• Ferdig bestemt materiale blir registrert i Artskart og dermed tilgjengeliggjort for allmenheten.

Denne tillatelsen og evt. bemyndigelse skal være tilgjengelig i felt, og kunne forevises oppsyn.

Dispensasjon er gitt i medhold av naturmangfoldloven § 48 første ledd første alternativ.

Søknad til nasjonalparkstyret
Det vises til vedlegg 1-3 for fullstendig søknad.
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Miljøfaglig utredning (MFU) samarbeider om et prosjekt hvor vi ønsker å øke kunnskapen om det biologiske mangfoldet av sopp i tradisjonelle slåtte- og beitemarker i Norge. Målsetningen vår er å finne nye sopp-arter for landet og for vitenskapen. For å få til det ønsker vi å samle sopp og jordprøver i de mest lovende engene over hele landet. En av engene vi ønsker å besøke ligger innenfor Ytre Hvaler nasjonalpark.

Vedlagt er derfor vår søknad om tillatelse til innsamling av sopp og jordprøver i Ytre Hvaler nasjonalpark, samt en detaljert beskrivelse av prosjektet.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Miljøfaglig utredning (MFU) samarbeider om et prosjekt finansiert av Artsdatabanken hvor vi ønsker å øke kunnskapen om det biologiske mangfoldet av sopp i tradisjonelle slåtte- og beitemarker i Norge. Målsetningen vår er å finne nye sopp-arter for landet og for vitenskapen. For å få til det ønsker vi å samle sopp og jordprøver i de mest lovende engene over hele landet. En av disse engene befinner seg i Ytre Hvaler nasjonalpark, nærmere bestemt på nordsiden av Skipstadkilen (gnr/bnr 36/2, 36/4 og 36/8) på Asmaløy i Hvaler kommune.

For å finne nye sopp-arter, vil vi kombinere tradisjonell kartlegging av sopp med analyser av DNA i jordprøver. Til sammen gir disse to metodene oss gode muligheter til å kartlegge det skjulte mangfoldet av sopp i slåtte- og beitemarker på en rask og kostnadseffektiv måte. Undersøkelsene vil omfatte følgende:
- To personer vil gå systematisk rundt i enga i noen timer og registrere hvilke sopper som vokser der. Noen utvalgte sopper vil samles inn.
- Jordprøver vil samles inn langs oppmålte linjer i enga. Innsamlingen vil skje ved hjelp av jordbor, som etterlater en rekke små hull med en diameter på 3 cm fordelt over omtrent 900 m2. Totalt vil det samles inn et par liter jord.
- Med unntak av de små hullene etter jordboret, vil det ikke være noen varig påvirkning eller spor etter undersøkelsen i etterkant.
- Alle innsamlede artsdata vil bli gjort offentlig tilgjengelige i Artskart.

Vi vil selvsagt innhente grunneiers tillatelse til disse undersøkelsene.

Fordi forekomsten av sopp er svært væravhengig, er det vanskelig å si akkurat når vi vil gjennomføre undersøkelsene i Ytre Hvaler nasjonalpark. Avhengig av soppsesongen vil det bli enten høsten 2022, høsten 2023 eller høsten 2024.

Vi søker herved om tillatelse til innsamling av sopp og jordprøver i **Ytre Hvaler nasjonalpark** høsten 2022, 2023 eller 2024.

Lovhjemmel

Ytre Hvaler nasjonalpark ble opprettet 26.06.2009. Formålet (§ 2) er å:
- bevare et egenartet, stort og relativt urørt naturområde ved kysten i sørøst-Norge,
- bevare et undersjøisk landskap med variert bunntopografi,
- bevare økosystemer på land og i sjø med naturlig forekommende arter og bestander, kystlandskap med sjøoverflate og havbunn med korallrev, hard- og bløtbunn.
Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Etter verneforskriften § 3 punkt 1.1 er området vernet mot inngrep av enhver art.
I hht. § 3 punkt 2.1 er vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker og trær, vernet mot all skade og ødelegging. Bestemmelsen i 2.1 er ikke til hinder for: Plukking av bær og matsopp, jf. pkt 2.2 c) eller plukking av vanlige planter til eget bruk, jf. pkt 2.2 d).
Derimot er plukking av planter og sopp til undervisning- og forskingsformål forbudt.

Nasjonalparkstyret kan gi dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig (eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig).

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal legges til grunn ved behandling av søknader om dispensasjon fra verneforskrifter. Prinsippene gjelder

kunnskapsgrunnlaget §8, føre-var-prinsippet §9, økosystemtilnærming og samlet belastning §10, hvem som skal bære kostnadene ved miljøforringelse §11 og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder §12.

Vurdering av saken
Nasjonalparkstyret er i utgangspunktet positiv til forskning som kan bidra til økt artskunnskap. Det fremgår av Miljødirektoratets rundskriv om forvaltning av verneforskrifter, at nytten av et forskningsprosjekt må vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller tiltak og de ulemper forskningen ellers medfører. Det er først og fremst aktuelt å gi dispensasjon til tiltak når det er nødvendig for forskning. Det vitenskapelige motivet bak vernet vil kunne begrunne en mer liberal dispensasjonspraksis når det ikke er tale om etablering av faste anlegg (ny infrastruktur) eller terrenginngrep i verneområdene.

Nasjonalparkstyret legger tilsvarende retningslinjer til grunn for vurderingen av tiltak til forskningsformål i verneområdet. Vi vurderer at Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning er tilknyttet et fagmiljø med kompetanse som vil kunne sikre at tiltaket utføres med tilstrekkelig kvalitetssikring.

Prosjektets hovedmål er å øke kunnskapen om artsmangfoldet av sopp i semi-naturlig eng. Semi-naturlig eng er en truet og svært artsrik naturtype, blant annet når det gjelder såkalte beitemarkssopp - men deler av dette soppmangfoldet er ukjent eller mangelfullt kjent. Nyere DNAstudier tyder på at mange titalls nye arter av beitemarkssopp venter på å bli oppdaget og beskrevet, og flere arter beskrevet fra andre land er nylig blitt oppdaget i Norge som følge av DNA-sekvensering.

I dette prosjektet vil man lete etter nye sopparter for Norge og for vitenskapen i semi-naturlig eng over hele landet. For å finne dette skjulte biomangfoldet, vil man kombinere kartlegging ved hjelp av 1) fruktlegemer og 2) miljø-DNA i jordprøver. I fruktlegemestudiene vil man legge særlig vekt på de såkalte CHEGD-soppene: **C**lavariaceae - fingersopper, ***H****ygrocybe* i vid forstand - engvokssopper, ***E****ntoloma* - rødsporer, **G**eoglossaceae - jordtunger og ***D****ermoloma* - grynmusseronger.

For å øke sannsynligheten for å finne nye arter, vil man i tillegg benytte miljø-DNA for å fange opp en lang rekke jordboende sopper, inkludert både sekksporesopper og stilksporesopper. Forskerne forventer at fruktlegemestudiene vil være særlig nyttige for å avsløre en del sjeldne arter som finnes på små areal og ikke så lett blir fanget opp av jordprøvene. Bruk av miljø-DNA vil hjelpe til med å identifisere et stort antall arter fra de fleste soppgrupper, inkludert sopper som sjelden eller aldri danner synlige fruktlegemer, hvorav mange forventes å være nye for landet.

Til sammen gir disse to metodene gode muligheter til å kartlegge det skjulte mangfoldet av sopp i semi-naturlig eng på en ny og kostnadseffektiv måte.

Nml. § 8 sier at beslutninger som berører naturmangfoldet, skal bygge på kunnskap om naturverdier og effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget for verneområdet er dokumentert i verneprosessen, Naturbase og i Artskart.

I nasjonalparken er det registrert over 330 rødlistearter på land, sjeldne og verdifulle naturtyper og verdifulle geologiske og kvartærgeologiske områder. Vedlegg 4 viser området

ved Skipstadkilen som ønskes undersøkt, med registreringer av naturtyper og arter. Nasjonalparkstyret legger til grunn at det foreligger nødvendig informasjon om naturverdiene og tiltaket.

Naturtypen regnes som naturbeitemark (tilhører kulturmarkseng som er VU på rødlista for naturtyper 2011). Delnaturtype er rik beiteeng. Det er her og der noe einer, osp, selje, bjørk, furu, hengebjørk, rogn og kjøttnype. Feltsjiktet er dominert av engkvein, enghavre, røsslyng, blodstorkenebb, sauesvingel, rødsvingel, tiriltunge, gjeldkarve, ryllik, bergrørkvein, gulmaure, sandstarr, smalkjempe og stedvis også takrør.

Det er gjort omfattende funn av ulike arter sopp i dette området, og det sier noe om potensialet for nye funn - se vedlegg 5; Naturbase faktaark 2011. Her framgår det at av beitemarkssopp er det funnet beiterødspore, belterødspore, blektuppet småkøllesopp, blårandrødspore, brunfnokket vokssopp, dynetunge (NT), engvokssopp, Entoloma atrocoeruleum (NT), Entoloma longistriatum, grønn vokssopp, gul småfingersopp, hetterødspore, honningvokssopp, hvit småfingersopp, Hygrocybe virginea var. ochraceopallida, kalkvokssopp (VU), kantarellvokssopp, kjeglevokssopp, krittvokssopp, liten vokssopp, lutvokssopp (NT), mønjevokssopp, mørkskjellet vokssopp (VU), mørktannet rødspore, rosagrå grynmusserong (VU), russelærvokssopp (NT), rødgul småkøllesopp, seig vokssopp, silkerødspore, skjør vokssopp, spiss vokssopp, svartblå rødspore (NT), svartdugget vokssopp, svartlodnetunge, tjærerødspore, tuet køllesopp, tyrkerrødspore (NT), vorterødspore og vrangjordtunge (VU).

Vi vurderer kunnskapsgrunnlaget som oppfylt (nml. § 8), og føre-var-prinsippet (nml. § 9) tillegges derfor liten vekt i denne saken. § 11 anses som lite aktuell i denne sammenheng.

Det er planlagt å samle inn noen utvalgte sopper. Jordprøver vil samles inn langs oppmålte linjer med jordbor som etterlater små hull med diameter på 3 cm fordelt over ca. 900 m^2. Det anses for lite sannsynlig at tiltaket vil medføre skade eller forringelse av verneverdiene i verneområdet. Nasjonalparkstyret kan derfor ikke se at tiltaket vil føre til en nevneverdig økt samlet belastning i området, jf. nml § 10.

Nasjonalparkstyret forutsetter at tiltaket utføres i tråd med nml. § 12, slik at bestand/ populasjoner ikke skades eller forringes. Vi legger til grunn at det ikke samles inn flere sopper eller jordprøver enn det som er nødvendig for undersøkelsen.

Vilkåret for å kunne gi dispensasjon etter § 48 i naturmangfoldloven er at tiltaket ikke er i strid med verneformålet eller påvirker verneverdiene nevneverdig. Det gir ikke krav på dispensasjon selv om vilkårene er oppfylt. Bestemmelsen er en kan-bestemmelse, som innebærer at det skal foretas en konkret vurdering av om det skal gis en dispensasjon dersom vilkårene er oppfylt. I avveiningen av om dispensasjon skal gis må det foretas en skjønnsmessig vurdering. Blant annet vil omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av det tiltaket som det søkes dispensasjon for, ha betydning.

Forskning er et viktig virkemiddel for å få til en kunnskapsbasert forvaltning. I forvaltningsplanen er det gitt forvaltningsmål for forskning og undervisning: *Forskning og undervisning skal brukes aktivt for å fremskaffe og gjøre tilgjengelig kunnskap som kan fremme verneformålet, naturglede, forståelse for sammenhenger i naturens virkemåte og sårbarhet.*

Vi mener at vilkåret for å kunne gi dispensasjon etter § 48 i naturmangfoldloven er oppfylt da prosjektets hovedmål er å øke kunnskapen om artsmangfoldet av sopp i semi-naturlig eng og således ikke er i strid med verneformålet. Vi legger til grunn at det ikke samles inn flere sopper eller jordprøver enn det som er nødvendig for undersøkelsen og ikke vil påvirker verneverdiene nevneverdig.

Dispensasjon kan dermed gis i medhold av naturmangfoldloven § 48 første ledd første alternativ.

Klageadgang
Dette vedtaket kan med hjemmel i forvaltningsloven påklages til Miljødirektoratet innen tre uker etter at dette brevet er mottatt. En eventuell klage sendes til Miljødirektoratet via nasjonalparkstyret.

Med hilsen

Monika Olsen
nasjonalparkforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:
1 Søknad om tillatelse til innsamling av sopp og jordprøver i Ytre Hvaler nasjonalpark 2022 - Asmaløy - nord for Skipstadkilen - innsamling av sopp og jordprøver - NMBU
2 Søknad om tillatelse til innsamling av sopp og jordprøver i Ytre Hvaler nasjonalpark
3 Prosjektbeskrivelse artsprosjekt beitemarkssopp
4 Skipstadkilen naturtyper og arter
5 Naturbase faktaark 2011

Kopi til:

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN	Postboks 325	1502	MOSS
HVALER KOMMUNE	Storveien 32	1680	SKJÆRHALDEN